

ความหลากหลายทางเพศในมุมมองของจริยศาสตร์ ศาสนาคริสต์และพุทธศาสนา

Sexual Diversity on Perspectives of Christian and Buddhist Ethics

หริณวิทย์ กนกศิลป์ธรรม*

Harinvid Kanoksinlapatham

บทคัดย่อ

งานเขียนชิ้นนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะนำเสนอมุมมองทางจริยศาสตร์ศาสนาคริสต์และพุทธศาสนาที่มีต่อกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBT – Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender) โดยอาศัยข้อมูลจากการตีความและอธิบายความจากนักจริยศาสตร์ศาสนาแนวเสรีนิยมเป็นสำคัญ ผลจากการศึกษาพบว่า ในเบื้องต้นมีการตีความคำสอนในศาสนาคริสต์และพุทธศาสนาไปในแนวทางที่ไม่สนับสนุนพฤติกรรมของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ แต่อย่างไรก็ตามทั้งคริสต์ศาสนาและพุทธศาสนาก็มีหลักคำสอนที่สามารถนำมาใช้อธิบายความเพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศสามารถมีโอกาสในสังคมเพิ่มขึ้น คือ หลักคำสอน “ศักดิ์ศรีและคุณค่าของความเป็นมนุษย์” นอกจากนี้ทั้งคริสต์ศาสนาและ

---

* ข้าราชการครูประจำกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมัธยม)

พุทธศาสนาต่างมีหลักจริยศาสตร์ไปในทำนองเดียวกัน คือ มองว่าความหลากหลายทางเพศไม่ได้เป็นพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรมแต่ประการใด คนในสังคมควรให้ความรักและความเห็นอกเห็นใจต่อผู้มีความทุกข์จากการตกเป็นเหยื่อแห่งความเกลียดชังอย่างพวกเขา

คำสำคัญ : ความหลากหลายทางเพศ เพศสภาพ จริยศาสตร์ศาสนา

Abstract

This paper aims to present the perspectives of Christian and Buddhist ethics on a group of people who identify themselves being sexually diverse, or LGBT (Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender), by using the interpreted and explained data from liberal religious ethicists. The findings of the study initially show that there are some interpretations of Christian and Buddhist instructions which do not encourage LGBT's diversely sexual behavior. However, there are some doctrines in Christianity and Buddhism, relating to the dignity and value of human beings, which are able to be undertaken by LGBTs and provide LGBTs with more social opportunities. In addition, both Christianity and Buddhism share some similarities on ethical principles, viz; from their viewpoints, diversity of sexual behavior is not immoral, so people in communities should have more sympathy towards those who are the victims of prejudice.

Keywords : Sexual Diversity, Gender, Religious Ethics

บทนำ

ตามโครงสร้างสรีระร่างกายของมนุษย์โดยทั่วไป สามารถจำแนกมนุษย์เป็น ๒ เพศ คือ เพศชาย และเพศหญิง ซึ่งสังคมก็มีความคาดหวังว่ามนุษย์แต่ละคนควรมีพฤติกรรม บุคลิกลักษณะ และเจตคติ สอดคล้องกับเพศสรีระ (Biological Sex) ของตนเอง โดยที่บุคคลหนึ่งจะต้องรักชอบพอกับผู้ที่มีเพศสรีระที่ตรงข้ามกับตน แต่งกายด้วยชุดตามเพศสรีระ หรือมีบุคลิกภาพตามเพศสรีระ เป็นต้น การที่สังคมกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคคลแต่ละคนตามโครงสร้างสรีระร่างกายไว้แต่ในอีกด้านหนึ่งสังคมได้ลืมนิยามจิตใจของมนุษย์ไป จิตใจของมนุษย์มีความละเอียดลึกซึ้งด้วยความที่มนุษย์มีมิติทางด้านจิตใจมาเป็นองค์ประกอบของชีวิตด้วยนั้น จึงทำให้มนุษย์แต่ละคนมีความแตกต่างหลากหลายจนนำไปสู่การไม่อาจจะปฏิบัติตามความคาดหวังของสังคมในเรื่องเพศได้ทุกเรื่อง มนุษย์หลายคนไม่ได้มีพฤติกรรมทางเพศที่เป็นไปตามที่สังคมคาดหวัง หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่ง คือ มนุษย์บางคนมีสรีระทางกายที่ส่วนทางกับความรู้สึกทางเพศ เช่น พฤติกรรมรักร่วมเพศ การแต่งกายที่ไม่ตรงตามเพศสรีระ บุคคลบางรายถึงกับผ่าตัดแปลงเพศ เป็นต้น

เราจะเห็นได้ว่าสังคมมนุษย์ปัจจุบันมีความหลากหลายในพฤติกรรมทางเพศมากขึ้น ผู้เขียนขอเรียกบุคคลที่มีเพศสภาพ (Gender)* ที่ตรงตามเพศสรีระ (Sex, Biological Sex) (หรือผู้ที่ถูกเรียกว่า “ชายจริง-หญิงแท้”) ว่า “เพศปกติ” และผู้เขียนขอเรียกบุคคลที่มีเพศสภาพที่แปลกแยกจากเพศสรีระว่า “กลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ” หรือ “LGBT” (Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender) ดังนั้น “กลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ” จึงมีความหมายครอบคลุมไปถึง กลุ่มรักร่วมเพศ (homosexuality) กลุ่มต่าง ๆ เช่น ชายรักชาย (gay), หญิงรักหญิง (lesbian) คนที่แปลงเพศ (transgender), ชายที่แต่งตัวเป็นหญิง (transvestites), กะเทย** และมีความหมายครอบคลุมไปถึงกลุ่ม bisexuality ด้วย

* เพศภาวะ หรือเพศสภาพ (Gender) เป็นบทบาทที่ถูกสังคมคาดหวังว่าชายและหญิงควรมีพฤติกรรมที่เหมาะสมอย่างไร (พิมพ์วิทย์ บุญมงคล ๒๕๔๑ : ๓๑), เป็นบทบาททางสังคมวัฒนธรรมของผู้ชายและผู้หญิงที่ได้รับการเรียนรู้มาตั้งแต่เกิด โดยหมายรวมถึงภาระหน้าที่ ความคาดหวังจากผู้อื่น และความคาดหวังที่บุคคลผู้นั้นมีต่อผู้อื่น (ชาญชัย เรืองขจร และคนอื่น ๆ ๒๕๔๔ : ๖๘)

** คนที่มีจิตใจและกิริยาอาการตรงข้ามกับเพศของตน (ราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๔๖ : ๙๓)

คนที่มีพฤติกรรมรักในเพศเดียวกันมีอยู่ในสังคมมนุษย์เป็นเวลานานแล้ว จนบางครั้งอาจมองว่าเป็นเรื่องปกติในบางสังคม และเป็นเรื่องเปิดเผยในอีกหลายสังคม ในปัจจุบันการรักเพศเดียวกันดูเหมือนจะเป็นปรากฏการณ์ธรรมดาจนถึงกับผู้มีพฤติกรรมทางเพศลักษณะนี้เปิดเผยตัวเองและเรียกร้องให้ตนมีสิทธิต่าง ๆ เท่าเทียมกับผู้อื่น เช่น กลุ่มอัญจารีที่ออกมาเรียกร้องสิทธิให้แก่บรรดาหญิงรักหญิง สมาคมฟ้าสีรุ้งซึ่งออกมาเรียกร้องสิทธิให้กลุ่มชายรักชาย และกลุ่มผู้หญิงข้ามเพศแห่งประเทศไทย เป็นต้น แต่ในอีกด้านหนึ่งก็มักมีกลุ่มบุคคลจำนวนหนึ่งในสังคมที่แสดงออกอย่างเห็นได้ชัดจนว่ากำลังต่อต้านกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศอย่างรุนแรง ด้วยการออกมาประณามกลุ่มบุคคลที่มีพฤติกรรมทางเพศในลักษณะดังกล่าว และก็มีกลุ่มคนจำนวนไม่น้อยที่มีเจตคติต่อกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในแง่ลบแต่ไม่แสดงออกอย่างเปิดเผยแต่จะคอยกีดกันบรรดากลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศให้กลายเป็นกลุ่มบุคคลที่ไม่ได้รับสิทธิเท่าเทียมกับคนอื่นในสังคมในรูปแบบต่าง ๆ

พฤติกรรมของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศยังคงเป็นที่ถกเถียงกันอยู่มากว่า “เป็นพฤติกรรมที่ขัดต่อหลักคำสอนทางศาสนาหรือไม่?” “พวกเขาควรได้รับพื้นที่ในสังคมหรือไม่?” และ “ในระดับมาก-น้อยเพียงใด?” ทั้ง ๆ ที่พวกเขาก็เป็นมนุษย์ที่มีความรู้สึกนึกคิด มีอารมณ์ มีความใฝ่ฝัน มีสิ่งมุ่งหวัง และมีคุณค่าความดีเหมือนกับมนุษย์ในสังคมทั่วไป ในงานเขียนชิ้นนี้ผู้เขียนต้องการที่จะตอบคำถามดังกล่าว และต้องการจะพิสูจน์ว่า หากใช้จุดยืนจากคำสอนทางศาสนาคริสต์และพุทธศาสนามาอธิบายในประเด็นนี้แล้ว จะได้ว่าความรู้ว่าศาสนาทั้งสองไม่ได้มีทัศนคติที่ปฏิเสธกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศแต่ประการใด ทั้งนี้จะขอใช้การตีความและอธิบายความจากนักจริยศาสตร์ศาสนาแนวเสรีนิยมเป็นสำคัญ และช่วงท้ายจะกล่าวถึงความหลากหลายทางเพศกับทางออกของสังคมไทยด้วย

ความหลากหลายทางเพศในบริบทสังคมไทยปัจจุบัน

ในสังคมไทยมีการกีดกันพฤติกรรมของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมาเป็นเวลานาน โดยชูประเด็นว่าสถาบันทางศาสนาปฏิเสธพฤติกรรมดังกล่าว ทำให้คนรักเพศเดียวกันถูกปฏิเสธจากศาสนาโดยสิ้นเชิง (จริยวรรณ จันทร์แดง, ณรัตน์

สมสวัสดิ์ และสุภาพพร ผาณิต ๒๕๔๖ : ๓๗๐) แต่ผู้เขียนมองว่า คำสอนที่เป็นหลักการนิรันดร์ (eternal principle) ซึ่งเป็นเนื้อแท้ของคำสอนทางศาสนาแล้วไม่ได้ปฏิเสธหรือประณามพฤติกรรมรักร่วมเพศแต่ประการใด ทักษะในเชิงลบต่อความหลากหลายทางเพศเกิดจากมุมมองของสังคมที่ว่า กลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเป็นกลุ่มผิดปกติ พฤติกรรมเหล่านี้ขัดต่อโลกทัศน์(ที่ล้าสมัย)ของตนเองหรือขัดต่อมโนทัศน์ที่ตนเองอยากให้เป็น แล้วนำหลักคำสอนทางศาสนามาตีความหรืออธิบายความเพื่อให้สอดคล้องกับทิศทางที่ตนเองต้องการในลักษณะเบ็ดเสร็จ และในเบื้องลึกแล้วบางกรณีจะมีประเด็นทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองอยู่เบื้องหลังแต่คนในสังคมกลับชูประเด็นเรื่อง “เพศ” มาเป็นประเด็นในการกดขี่ขูดรีดในเชิงลึกจนมีผลให้กลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศไม่สามารถเข้าถึงอำนาจและผลประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้ง ๆ ที่พวกเขาควรจะได้รับ

ยศ สันตสมบัติ กล่าวว่า “การแบ่งแยกเพศสภาพออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ ชายกับหญิง เป็นการแบ่งที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงทางสังคมในปัจจุบัน เนื่องจากเพศสภาพมีความหลากหลายซับซ้อนและเลื่อนไหลอย่างต่อเนื่อง” (ยศ สันตสมบัติ ๒๕๔๘ : ๒๘-๒๙) ดังนั้นเพศสภาพจึงไม่ได้เป็นมิติของรูปอีกต่อไป

นิธิ เอียวศรีวงศ์ มองว่า ในสังคมไทยมีทักษะต่อเพศที่สาม เป็นสามชั่วด้วยกันชั่วที่หนึ่ง มองว่าเพศที่สามเป็นวิปริต ผิดปกติ เพราะผิดแนวทาง จึงมีความหมายในเชิงจริยธรรมด้วย คือ สิ่งเหล่านี้เป็นความชั่วและความเลว

ชั่วที่สอง มองว่าเพศที่สามเป็นพฤติกรรมที่ผิดปกติ แปลก แต่ไม่ได้ตัดสินว่าดีหรือชั่ว ไม่ได้ประณามว่าเป็นพฤติกรรมที่เลวเพียงแค่นัยก่อกวนเพื่อความสนุกสนาน ทักษะเหล่านี้เป็นทักษะของคนส่วนใหญ่ในสังคมไทย ซึ่งเป็นทัศนคติของชาวบ้านทั่วไป

ชั่วที่สาม เป็นทักษะของคนที่มีการศึกษาและโน้มเอียงไปทางเสรีนิยม โดยเห็นว่าเพศที่สามเป็นสิทธิ เป็นทางเลือก และเป็นวิถีชีวิตที่ไม่มันตรายต่อใคร (นิธิ เอียวศรีวงศ์ ๒๕๕๕ก : ๘๐)

ไม่ว่าสังคมไทยจะมีทักษะต่อกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเป็นอย่างไร และความรู้ทางวิชาการเกี่ยวแก่เพศสภาพ (เพศสภาพ) จะได้รับการพัฒนาไปในระดับใด แต่ในความเป็นจริงในแง่การดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ทางเพศแล้วกลับไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม กล่าวคือ กลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศไม่ได้มีสิทธิ

อย่างเท่าเทียมกับเพศปกติ พบว่าในสังคมไทยมีหลายกรณีที่เป็นปฏิกริยาปฏิเสธอัตลักษณ์ทางเพศที่แปลกแยกนี้ กรณีที่เด่นชัด คือ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่สถาบันราชภัฏออกกระเบียบไม่ให้ผู้ที่มิพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศเรียนครู จนมีผลทำให้ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากจากนักวิชาการแนวเสรีนิยมจนในที่สุดกระทรวงศึกษาธิการได้มีมติยกเลิกนโยบายการกีดกันพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศเรียนวิชาชีพครู และยอมรับว่าคนที่มิพฤติกรรมรักร่วมเพศก็มีอารมณ์ ความรู้สึกเหมือนกับเพศปกติทั่วไป (กฤตยา อาชวนิจกุล และกนกวรรณ ธารารวรรณ ๒๕๔๔ : ๓๐๖-๓๐๗) หรือมีระเบียบการรับนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร ผลิตครู ๕ ปี) ของสถาบันการศึกษาแห่งหนึ่งที่จะบดบังสมบัติของผู้สมัครว่า “ต้องไม่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ” (ประกาศคณะกรรมการดำเนินการสอบคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ประจำปีการศึกษา ๒๕๔๔ : ๒)

นอกจากนี้ผู้เขียนยังพบว่า ในสภาพที่เป็นจริงของสังคมไทย สถาบันการศึกษาหลายแห่ง หลายระดับได้นำประเด็นความเบี่ยงเบนทางเพศมาเป็นเหตุผลในการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานในตำแหน่งครู หรืออาจารย์ โดยไม่ได้ใช้ความเป็นวิชาการ หรือคุณสมบัติของผู้สมัครมาเป็นมาตรฐานแต่ประการใด

นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้แสดงทัศนะต่อประเด็นดังกล่าวอย่างน่าสนใจยิ่งว่า “ในปัจจุบันความรู้ทางพันธุศาสตร์ได้ก้าวไปถึงขั้นที่บอกได้อย่างชัดเจนแล้วว่า คนที่เกิดมามีพฤติกรรมการเบี่ยงเบนทางเพศเป็นผลมาจากการประกอบตัวของระดับโครโมโซมเหมือนกับคนที่เกิดมาผิวดำ หรือผิวขาว ซึ่งคนเหล่านี้มิได้ดีกว่าหรือเลวกว่าคนอื่น ๆ ดังนั้นการกีดกันไม่ให้กลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศได้รับการศึกษาและมีอาชีพไม่ว่าแขนงใดก็ตามที่พวกเขารักและมีความถนัด เหมือนกับการเลือกปฏิบัติต่อคนที่เกิดมามีตาชั้นเดียว หรือคนผิวดำ ... การที่สถาบันการศึกษาออกกฎระเบียบดังกล่าว นอกจากจะเป็นการออกกระเบียบที่ขัดแย้งต่อหลักสิทธิเสรีภาพในรัฐธรรมนูญแล้ว กฎระเบียบที่ออกมาแล้วยังเกิดขึ้นจากการตามไม่ทันความรู้ใหม่ที่แพร่หลายพอสมควรแล้ว จึงเป็นการสะท้อนคุณภาพของสถาบันการศึกษานั้นอยู่ในตัว” (นิธิ เอียวศรีวงศ์ ๒๕๔๕ข : ๙๙-๑๐๐)

พฤติกรรมทางเพศของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศได้กลายเป็นประเด็นข้อถกเถียงทางจริยศาสตร์ขึ้น เนื่องจากในทัศนะหนึ่งเสนอว่า เพศเป็นเรื่อง

ส่วนบุคคล ดังนั้นกิจกรรมทางเพศซึ่งไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบใดก็ไม่น่าจะผิดศีลธรรมหรือถูกประณาม แต่อีกทัศนะหนึ่งเห็นว่า พฤติกรรมทางเพศในลักษณะดังกล่าวมีลักษณะผิดปกติ จะเป็นภัยต่อศีลธรรมอันดีงามของสังคม แม้ว่าทัศนะเหล่านี้จะเป็นความจริงที่คนในสังคมรู้สึก แต่ความรู้สึกก็ไม่ใช่เหตุผลที่ดีในการตัดสินทางจริยศาสตร์

ความหลากหลายทางเพศในมุมมองจริยศาสตร์ศาสนา

จริยศาสตร์ศาสนาคืออะไร?

ก่อนที่จะกล่าวถึงความหลากหลายทางเพศในมุมมองจริยศาสตร์ศาสนาคริสต์และพุทธศาสนา ผู้เขียนขออธิบายความหมายของคำว่า “จริยศาสตร์” ก่อน ซึ่งในที่นี้จะขออธิบายความหมายของ จริยศาสตร์ในเชิงบรรทัดฐาน (normative ethics) ดังนี้

จริยศาสตร์ (ethics) เป็นสาขาหนึ่งของปรัชญา (philosophy) ที่มุ่งใช้เหตุผลไตร่ตรองเกี่ยวแก่คุณค่าของบุคคลและการกระทำของมนุษย์ โดยทั่วไปมุ่งพิจารณาพฤติกรรมมนุษย์ในสถานการณ์ทางจริยธรรม (moral situation) อันเป็นสถานการณ์ที่ทำให้เกิดคำถามว่าพฤติกรรมหนึ่ง ๆ ถูกหรือผิด ดีหรือชั่ว จริยศาสตร์มีหน้าที่ในการวิเคราะห์ ประเมินค่า และพัฒนาหลักเกณฑ์ศีลธรรมในเชิงบรรทัดฐาน (normative moral criteria) เพื่อนำมาใช้ในการจัดการกับปัญหาทางจริยธรรม (moral problem) (Britannica 1980 : 976) ในการวิเคราะห์ตัดสินเพื่อให้คำตอบต่อประเด็นทางจริยศาสตร์ดังกล่าว ต้องอาศัยชุดเหตุผลและทฤษฎีทางจริยศาสตร์มาเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์และตัดสิน

แม้ว่าชุดเหตุผล หรือทฤษฎีทางจริยศาสตร์ที่นำมาวิเคราะห์ ประเมินค่า และตัดสินจะมีเป้าหมายเพื่อช่วยให้สามารถทำการตัดสินทางจริยธรรม (moral judgment) ในสถานการณ์ทางจริยธรรมต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกและถูกต้อง แต่เนื่องจากชุดเหตุผลหรือทฤษฎีจริยศาสตร์มีอยู่มากมาย ซึ่งแต่ละทฤษฎีก็มีฐานคติ (assumption) แตกต่างกันไปตามแต่ละเจตยีน จึงทำให้คำตัดสินทางจริยธรรมมีความแตกต่างกันออกไป (ชัชชัย คุ่มทวีพร ๒๕๔๑ : ๑๕)

ส่วนความหมายของ “จริยศาสตร์ศาสนา” มีลักษณะคล้ายคลึงกับจริยศาสตร์เชิงบรรทัดฐานทางปรัชญา (philosophical normative ethics) ที่ใช้ชุดของเหตุผลในการ

ประเมินค่า ตัดสิน แต่มีความแตกต่างกันเล็กน้อย เพราะจริยศาสตร์ศาสนาได้อาศัยตัวคำสอน (a body of doctrine) มาพิจารณาอุปนิสัยและการประพฤติตนของมนุษย์เพื่อบอกว่าอะไรถูกต้อง อะไรผิด อะไรดี อะไรเลว (Mautner 1996 : 137) เมื่อกล่าวถึงจริยศาสตร์ศาสนา จึงหมายถึง คุณค่าทางศีลธรรม การกระทำของมนุษย์ รวมถึงเกณฑ์ตัดสินการกระทำตามที่คนๆ หนึ่งปรากฏอยู่ในแต่ละศาสนา กล่าวได้ว่าจริยศาสตร์ศาสนามีหน้าที่ได้ตรงต่อตัดสินคุณค่าของพฤติกรรมมนุษย์ โดยอาศัยคำสอนต่างๆ ทางศาสนาเป็นฐานคติในการสร้างชุดเหตุผลและทฤษฎีทางจริยศาสตร์

ความหลากหลายทางเพศในมุมมองจากจริยศาสตร์ศาสนาคริสต์

งานวิจัยของ Prasong Kittinanthachai (ประสงค์ กิตตินันทชัย) (๒๐๐๑) ที่ศึกษาสิ่งกีดขวางของมนุษย์โดยมองในเชิงอภิปรายและญาณวิทยาทางศาสนาทำให้ได้ความรู้ว่า “พลังในจักรวาลมีลักษณะเป็นทวิภาคที่ต้องประสานกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียวกัน เพศของมนุษย์ก็มีลักษณะเป็นทวิภาคเช่นกัน คือ ความเป็นชายและความเป็นหญิง”

ความเป็นทวิภาคในเรื่องเพศนี้ถูกกล่าวไว้อย่างชัดเจนในพระคัมภีร์ของศาสนาคริสต์ ว่า พระเจ้าทรงสร้างมนุษย์ขึ้นตามพระฉายาของพระเจ้า และได้ทรงสร้างให้เป็นชายและหญิง (ปฐมกาล ๑ : ๒๗ และปฐมกาล ๕ : ๑)

ในเบื้องต้นเมื่อพิจารณาจากข้อความในพระคัมภีร์ปฐมกาลบทที่ ๑ ข้อที่ ๒๗ และปฐมกาล บทที่ ๕ ข้อที่ ๑ ที่ผู้เขียนนำมาแสดงให้ดูแล้ว ดูเหมือนว่าทัศนะจากศาสนาคริสต์ได้ปฏิเสธพฤติกรรมของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ เพราะพระเจ้าทรงสร้างมนุษย์เป็น “ชาย” กับ “หญิง” เท่านั้น เหมือนกับที่เจอรี่ ฟอลเวลล์ (Jerry Falwell) กล่าวว่า “พระเจ้าสร้างอะดัม (Adam) กับอีฟ (Eve) ไม่ได้สร้างอะดัม (Adam) กับสตีฟ (Steve)” ประกอบกับศาสนจักรได้ชูทัศนะของนักบุญออกัสติน (St. Augustine) ที่ได้แสดงทัศนะเกี่ยวแก่เรื่องเพศว่า วัตถุประสงค์ของการร่วมเพศมีอย่างเดียวนั่นคือ “การให้กำเนิด” จากการตีความดังกล่าวทำให้กลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศถูกมองว่าเป็นผู้ป่วยทางจิตวิญญาณ กลายเป็นชนชายขอบในสังคม เป็นเหยื่อแห่งความเกลียดชัง (the victims of prejudice) และเป็นกลุ่มคนที่ถูก

กดขี่ (the oppressed) มาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ซึ่งมีข้อมูลว่าในประวัติศาสตร์พระศาสนจักร มีชายรักชายบางรายถึงกับถูกจับเผาทั้งเป็นด้วย (Boswell 1980 : 7)

สมัยหนึ่งนักวิทยาศาสตร์ นักจิตวิทยา รวมถึงแพทย์ ต่างพยายามหาคำตอบว่า บุคคลที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศ (Homosexuality) เกิดขึ้นจากธรรมชาติ (nature) หรือโดยการอบรมเลี้ยงดู (nurture) หรือทั้งสองอย่าง แต่ข้อค้นพบจากหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ทำให้ได้ข้อสรุปว่า พฤติกรรมดังกล่าวเป็นเพราะจากธรรมชาติ (nature) มากกว่าการอบรมเลี้ยงดู (nurture) (Beach 1988 : 61)

นั่นหมายความว่า ถ้าการที่บุคคลหนึ่งจะมีภาวะที่เพศสภาพ (gender) 'ไม่ตรงตามเพศสรีระ' (biological sex) ได้เริ่มต้นเมื่อตั้งแต่เกิด หรือเกิดจากความผิดปกติของโครโมโซมที่ไม่มีใครจงใจให้เป็น เป็นพฤติกรรมที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เพราะถูกกำหนดมา หรือหากจะอธิบายในอีกทางหนึ่งเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการทางเทววิทยาว่า เกิดจากพระประสงค์ของพระเจ้า หรือพระเจ้ายกกำหนดมาให้พวกเขามีพฤติกรรมเช่นนั้น

ข้อค้นพบของนักวิทยาศาสตร์สอดคล้องกับข้อประกาศของสมาคมจิตเวชศาสตร์แห่งอเมริกา (The American Psychiatric Association) ว่า “พฤติกรรมรักร่วมเพศ (Homosexuality) ไม่ได้เป็นความผิดปกติไปมากกว่าการที่คนถนัดข้างซ้าย” อีกทั้งยังกล่าวต่อว่า “พฤติกรรมดังกล่าวก็ไม่ได้มีสำนึกของการกระทำผิดทางศีลธรรมแต่ประการใดเลย” (Beach 1988 : 61-62)

ในการวิเคราะห์พฤติกรรมของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในมุมมองจริยศาสตร์ศาสนาคริสต์ ผู้เขียนขอแยกวิเคราะห์เป็น ๒ ประเด็น คือ (ก) การที่บุคคลหนึ่งมีจิตใจไม่ตรงกับเพศสรีระในตัวเอง (เป็นเฉย ๆ) กับ (ข) การที่บุคคลหนึ่งมีจิตใจไม่ตรงกับเพศสรีระแล้วแสดงพฤติกรรมเช่นนั้นด้วย

(ก) การมีจิตใจไม่ตรงกับเพศสรีระในตัวเอง (เป็นเฉย ๆ)

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า “จากข้อค้นพบทางวิทยาศาสตร์ที่กล่าวว่า ผู้ที่มีเพศสภาพ (gender) ที่ไม่ตรงตามเพศสรีระ (biological sex) เกิดขึ้นจากธรรมชาติ หรือเป็นเพราะความผิดปกติของโครโมโซมตั้งแต่แรกเกิด หากจะนำข้อค้นพบทางวิทยาศาสตร์นี้มาอธิบายตามแนวทางของเทววิทยาศาสนาคริสต์ จะกล่าวได้ว่า เป็นการกำหนดโดยพระประสงค์ของพระเจ้ายกตั้งแต่แรกแล้ว”

ในปัจจุบันได้มีนักเทววิทยาคริสต์แนวเสรีนิยม นำข้อความจากพระคัมภีร์ในบท

ปฐมกาลบทที่ ๑ ข้อที่ ๒๖ ที่กล่าวว่า แล้วพระเจ้าตรัสว่า “ให้เราสร้างมนุษย์ตามฉายาตามอย่างของเรา ให้ครอบครองฝูงปลาในทะเล ฝูงนกในอากาศและฝูงสัตว์ ให้ปกครองแผ่นดินทั่วไป และสัตว์ต่าง ๆ ที่เลื้อยคลานบนแผ่นดิน” มาตีความใหม่เกี่ยวแก่กรณีของการมีจิตใจไม่ตรงกับเพศสรีระ

นักเทววิทยาแนวเสรีนิยมซูประเด็นว่า ในเมื่อมนุษย์เป็นสิ่งทรงสร้างของพระเจ้า และถูกสร้างขึ้นในพระฉายาของพระเจ้า (Image of God) ดังนั้นมนุษย์แต่ละคนจึงมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากสิ่งทรงสร้างอื่น ๆ ของพระเจ้า ความพิเศษที่ว่านั้นก็คือ มนุษย์ทุกคนมีเสรีภาพและมิติทางศีลธรรม (มีวิญญาณหรือ spirit) ที่เท่าเทียมกัน มีความเป็นปัจเจกบุคคลที่มีอัตลักษณ์และเอกลักษณ์เฉพาะตน (identity and autonomy) สามารถมีอำนาจปกครองตนเองได้ และในความเป็นปัจเจกของแต่ละบุคคลนั้นย่อมที่จะมีผลกระทบต่อความเป็นชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่เสมอ การตีความว่ามนุษย์ถูกสร้างในพระฉายาของพระเจ้าลักษณะดังกล่าว นำไปสู่การอธิบายความว่าชีวิตของมนุษย์ทุกคนมีคุณค่าในตัวเองอย่างเท่าเทียมกัน มีศักดิ์ศรีคุณค่าของมนุษย์ (Human dignity) มนุษย์จึงปกครองดูแลตนเองได้เสมอกัน โดยไม่แบ่งแยกว่ามนุษย์คนนั้นจะเป็นเพศปกติหรือเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

ดังนั้นในมุมมองจริยศาสตร์ศาสนาคริสต์แล้ว การมีจิตใจไม่ตรงกับเพศสรีระในตัวเอง ไม่ได้มีสำนึกของการผิดทางศีลธรรมแต่ประการใด ความหลากหลายทางเพศในตัวของมันเองจึงมีศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกับความเป็นเพศปกติ

(ข) การมีจิตใจไม่ตรงกับเพศสรีระแล้วมีพฤติกรรมด้วย

ในเบื้องต้นกรอบเกณฑ์ของจูโด-คริสเตียน (Judeo-Christian) เชื่อว่า “ทุกสิ่งที่มีอยู่ในโลกได้รับการวางแผนและจุดหมายจากพระเจ้าไว้แล้ว และพระองค์ได้กำหนดกฎทางธรรมชาติให้มนุษย์ปฏิบัติตาม การรุกร่วมเพศถือเป็นพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากกฎธรรมชาติ ซึ่งกฎธรรมชาติในบริบทนี้ก็คือการใช้อวัยวะเพศเพื่อการสืบพันธุ์”

ย่อมเป็นที่ทราบกันดีว่า ความรู้ไม่ได้เป็นสิ่งที่หยุดนิ่งอยู่กับที่ย่อมได้รับการพัฒนาตามมิติแห่งเวลา มิงานเขียนของเอดเวิร์ด วิลสัน (Edward Wilson) ชื่อ “On Human Nature” เสนอว่า “เพศมิได้มีเพื่อการสืบพันธุ์เป็นสำคัญ จุดหมายของเพศคือสิ่งจูงใจที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ทางเพศ” (Wilson 1978 : 121 อ้างถึงใน เนื่องน้อย บุญยเนตร ๒๕๒๙ : ๑๔๒)

ตามความเห็นของเอดเวิร์ด วิลสัน สามารถตีความว่า การมีจิตใจไม่ตรงกับเพศสรีระแล้วมีพฤติกรรมด้วย ก็สามารถกระทำได้ หรือผู้ที่มีวิถีทางเพศ (Sexual Orientation) เป็นรูปแบบใดก็ตาม (ทั้ง Heterosexual, Homosexual และ Bisexual) ขอเพียงแต่มีความซื่อสัตย์ต่อคนรักของตนแล้ว สามารถกระทำได้ อย่างไรก็ตามการตีความในแนวทางนี้ ยังไม่เป็นที่ยอมรับและยังเป็นที่ถกเถียงในหมู่นักศาสนิกชน

กล่าวโดยสรุป จริยศาสตร์ศาสนาคริสต์ไม่ได้ตัดสินตัวบุคคลว่าจะอยู่ในสถานะภาพของเพศใดว่าเป็นคนดีหรือเลว หากแต่ไม่สนับสนุนกิจกรรมทางเพศแบบคู่สามีภรรยา เพราะอาจส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัวและอาจนำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ ซึ่งประเด็นนี้ยังเป็นที่ถกเถียงกันในหมู่นักศาสนิกชน

ประเด็นที่จะวิเคราะห์ต่อ คือ ในมุมมองจริยศาสตร์ศาสนาคริสต์ การแปลงเพศจะสามารถกระทำได้หรือไม่?

ในเนื้อความของพระคัมภีร์ปฐมกาลตอนหนึ่งกล่าวว่า “พระเจ้าทรงสร้างมนุษย์ขึ้นตามพระฉายาของพระเจ้า และได้ทรงสร้างให้เป็นชายและหญิง” (ปฐมกาล ๑ : ๒๗ และปฐมกาล ๕ : ๑)

จากเนื้อความของพระคัมภีร์ที่ยกมาดังกล่าว สามารถตีความได้ว่าการผ่าตัดแปลงเพศไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากชีวิตของมนุษย์ถูกสร้างขึ้นโดยพระเจ้า พระเจ้ากำหนดมาแล้วให้มนุษย์มีสภาพร่างกายเป็นชายและหญิง อย่างไรก็ตามแม้ว่าในมุมมองจากจริยศาสตร์ศาสนาคริสต์จะมีความเห็นว่า การผ่าตัดแปลงเพศจะไม่สามารถกระทำได้ แต่นักคนข้ามเพศ (transgender) ก็คงมีศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เพราะว่าในพระคัมภีร์กล่าวว่าพวกเขาถูกสร้างขึ้นในพระฉายาของพระเจ้า (ปฐมกาล ๑ : ๒๖) ดังนั้นจึงสามารถมีอำนาจปกครองตนเองได้

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า จริยศาสตร์ศาสนาเป็นการวิเคราะห์และตัดสินพฤติกรรมของมนุษย์ โดยใช้ชุดเหตุผลจากคำสอนทางศาสนามาเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ ประเมินค่า และตัดสิน พฤติกรรมของมนุษย์ ดังนั้นหากพูดถึงความดีและความถูกต้องในมุมมองของจริยศาสตร์ศาสนาคริสต์แล้ว จำเป็นจะต้องใช้ชุดเหตุผลจากคำสอนทางศาสนาคริสต์มาเป็นกรอบเกณฑ์ในการพิจารณา

เนื่องจากศาสนาคริสต์เป็นศาสนาที่มีพระเจ้าเป็นศูนย์กลาง (Theocentric) ดังนั้นบุคคลใดก็ตามที่ปฏิบัติตามพระประสงค์ของพระเจ้า หรือปฏิบัติตามคำสอนของ

พระเยซู (Jesus) บุคคลผู้นั้นชื่อว่าเป็นคนดีในสายตาของศาสนาคริสต์ เมื่อพิจารณา คำสอนของพระเยซูแล้ว สามารถสรุปได้เป็น ๒ ประการ คือ รักพระเจ้าอย่างสุดจิตสุดใจ (love the Lord your God with all your heart) และรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง (love your neighbour as yourself) (มัทธิว ๒๒ : ๓๗-๓๙)

หลักคำสอนที่เป็นเสมือนหัวใจสำคัญของคำสอนของพระเยซูดังกล่าวนำไปสู่ ภาวปฏิบัติของคริสตศาสนิกชนโดยทั่วไป การรักพระเจ้าอย่างสุดจิตสุดใจสามารถแสดงออกได้ด้วยการตอบสนอง (Response) ต่อสิ่งที่พระเจ้าทรงสร้างทุกอย่าง โดยการดูแลรักษา ไม่ทำลาย หรือไม่ทำการลดเกียรติในสิ่งทรงสร้างเหล่านั้น ไม่ว่าจะเป็นตนเอง เพื่อนบ้าน รวมทั้งสิ่งแวดล้อม ดังนั้นบรรทัดฐาน (norm) ในมุมมองของจริยศาสตร์ศาสนาคริสต์ ว่าพฤติกรรมใดเป็นความดีในสายตาของศาสนาคริสต์หรือไม่ ประการหนึ่ง คือ จริยธรรมแห่งการเป็นหุ้นส่วนกับพระเจ้าในการดูแลสิ่งทรงสร้างของพระองค์ (Ethic of Stewardship) ด้วยความเต็มใจ ซึ่งชาวคริสตชนทุกคนพึงระลึกว่าสิ่งนี้เป็นหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า การที่บุคคลหนึ่งมีเพศสภาพที่ขัดต่อเพศสรีระเกิดจากพระเจ้าทรงกำหนดมา ผู้ที่มีพฤติกรรมแบบความหลากหลายทางเพศจึงเป็นสิ่งทรงสร้างของพระเจ้าด้วย ดังนั้นคริสตชนที่ดีจะต้องตอบสนองต่อสิ่งทรงสร้างนี้ ในลักษณะที่ไม่เป็นการลดเกียรติหรือศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของพวกเขา

ศาสนาคริสต์มีหลักคำสอนที่โดดเด่นข้อหนึ่ง คือ ความรักสากล ที่เรียกว่า อะกาเป (Agape) อะกาเปเป็นการรักคนอื่นโดยนำพระเจ้าเป็นศูนย์กลาง (Theocentric neighbor-love) (Beach 1988 : 34) เป็นความรักแบบไม่มีเงื่อนไขและไม่สนใจสิ่งตอบแทน เป็นความรักในลักษณะที่ก้าวข้ามพ้นความแตกต่างทุกรูปแบบ โดยคริสตชนที่ดีจะมอบความรักสากลนี้แก่สิ่งทรงสร้างของพระเจ้าทุกอย่าง (ทั้งตนเอง เพื่อนบ้าน และสิ่งแวดล้อม) โดยไม่มีการแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างกันเปรียบดังพระอาทิตย์ส่องแสงให้กับสิ่งต่าง ๆ บนโลกในลักษณะที่ไม่แบ่งแยก (ผู้เขียนมีความเห็นว่า ความรักแบบอะกาเป มีความคล้ายคลึงกับอัปปมัญญาในพระพุทธศาสนา) ดังนั้นคำสอนของศาสนาคริสต์จึงมุ่งเชิดชูมนุษย์แต่ละคน (personhood) โดยไม่แยกแยะว่ามนุษย์ผู้นั้นจะมีเพศ สัตว์ เชื้อชาติ หรือองค์ประกอบใดก็ตามที่สังคมกำหนดขึ้น

ส่วนคำสอนข้อที่ว่า “รักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง” ก็เป็นคำสอนที่มีความสัมพันธ์กับคำสอนข้อแรก คำว่า “เพื่อนบ้าน” ในที่นี้มีความหมายถึงคนทุกคนโดยไม่นำ

ปัจจัยเรื่องเพศ สิว เชื้อชาติ หรือองค์ประกอบใดที่สังคมกำหนดขึ้นมาเป็นสิ่งที่แบ่งแยก มีคำกล่าวหนึ่งที่เป็นที่รับรู้เป็นอย่างดีของคริสตชน คือ “Loves the other in God” ซึ่งหมายถึง การเห็นพระเจ้าในบุคคลอื่น รักบุคคลอื่นเหมือนกับที่รักพระเจ้า และถ้าต้องการปฏิบัติกับพระเจ้าอย่างไรก็ปฏิบัติต่อคนอื่นอย่างนั้น จะเห็นว่า หากคริสตชนปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวแล้ว กลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศจะไม่ถูกกดขี่จากสังคม

ความหลากหลายทางเพศในมุมมองจากจริยศาสตร์พุทธศาสนา

มีความเห็นจากนักวิชาการหลายท่านว่า หากใช้จุดยืนจากพุทธศาสนามาตัดสินพฤติกรรมแบบความหลากหลายทางเพศแล้ว จะได้ข้อเท็จจริงว่า พฤติกรรมดังกล่าวไม่ถูกต้อง เป็นพฤติกรรมต้องห้าม ขัดต่อหลักศีลธรรม เนื่องจาก พระพุทธเจ้าไม่อนุญาตให้ชายที่รักร่วมเพศอุปสมบทในพระพุทธศาสนา ดังนั้นพระพุทธศาสนาจึงมีท่าทีที่ปฏิเสธบุคคลรักร่วมเพศ ซึ่งการตีขลุมในลักษณะดังกล่าวทำให้ได้ข้อเท็จจริงที่คลาดเคลื่อนไป

ในประเด็นว่า ชายที่รักร่วมเพศสามารถอุปสมบทในพระพุทธศาสนาได้หรือไม่ ยังเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ ในพระไตรปิฎกส่วนที่เป็นพระวินัย มีข้อห้ามมิให้กะเทย หรือผู้ที่พอใจให้นุรุชเกี่ยวข้องกับตนโดยมีความรู้สึกตนเหมือนเป็นสตรีทำการอุปสมบท (สุชีพ ปุญญานุภาพ ๒๕๓๙ : ๒๒๔) แต่ถ้าพิจารณาในส่วนของอรรถกถา ในบัณฑิตยสถาน สมันตปาสาทิกา อรรถกถาแห่งพระวินัยปิฎกได้กล่าวว่า ในอรรถกถาชื่อว่ากุนทีแก้วว่า อาสิตตบ้นฑะกะ และอุสฺสยบ้นฑะกะ ที่ไม่ห้ามบรรพชา ส่วนโอบกมียบ้นฑะกะ, บักขบ้นฑะกะ และนบงสกบ้นฑะกะ ห้ามบรรพชา (พระวินัยปิฎก เล่ม ๔ มหาวรรค ภาค ๑ และอรรถกถา ๒๕๒๕ : ๓๐๙-๓๑๐) ซึ่งในคณะสงฆ์ไทยยึดถือเอาตามอรรถกถาเป็นหลัก ดังนั้นจึงพบว่าในสังคมไทยมีชายที่อยู่ในกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในบางระดับสามารถอุปสมบทได้ (สมภาร พรหมทา ๒๕๔๘ : ๕๖๒)

การที่ชายที่มีพฤติกรรมแบบความหลากหลายทางเพศอุปสมบทได้หรือไม่ ไม่ใช่สิ่งสำคัญที่จะกล่าวถึงในบริบทนี้ หากว่าชายที่มีพฤติกรรมแบบความหลากหลายทางเพศไม่สามารถอุปสมบทในพระพุทธศาสนาได้จริง สิ่งนี้ไม่ได้มีนัยว่าคำสอนของพุทธศาสนาจะต่อต้านบุคคลที่มีพฤติกรรมความหลากหลายทางเพศ การที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงอนุญาตให้ชายที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศอุปสมบทนั้น เกิดจากเงื่อนไขที่เป็นบริบท

๑๑๔ ทัศนวิทย์ กนกศิลป์ธรรม

ในทางสังคมเท่านั้น หากมีชายที่มีบุคลิกและพฤติกรรมรักร่วมเพศต่างประเทศสมณะอยู่ในคณะสงฆ์ จะทำให้ภาพรวมของคณะสงฆ์ไม่สง่างาม อาจมีการเพ่งโทษ หรือติเตียนจากชาวบ้าน ว่า พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเป็นบัณฑิต (พระวินัยปิฎก เล่ม ๔ มหาวรรค ภาค ๑ และอรรถกถา ๒๕๒๕ : ๓๐๘) อีกทั้งจะเป็นการล่อแหลมต่อการผิดวินัยของสงฆ์ด้วย

พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนในเชิงปรัชญาที่ผู้เขียนคิดว่าน่าจะนำมาพิจารณาในบริบทของความหลากหลายทางเพศ พระพุทธศาสนามีทัศนะว่า มนุษย์แต่ละคนอาจแตกต่างกันที่เชื้อชาติ เพศ และองค์ประกอบอื่น ๆ ที่สังคมกำหนดขึ้น แต่เมื่อทอนองค์ประกอบของมนุษย์แต่ละคนออกดูเพื่อหาความจริงมูลฐานแล้ว จะพบว่ามนุษย์แต่ละคนต่างประกอบด้วยขันธ์ ๕ ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ต่างก็ล้วนตกอยู่ภายใต้กฎแห่งไตรลักษณ์ทั้งสิ้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต) ๒๕๔๙ : ๑๖-๒๙) ซึ่งเมื่อเข้าใจความจริงสากลดังกล่าว จะไม่พบสิ่งที่เป็นปรากฏการณ์เฉพาะซึ่งถูกกำหนดโดยปัจจัยต่าง ๆ ในโลกแห่งสามัญสำนึกเลย (สมภาร พรมทา ๒๕๔๘ : ๕๘๙) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ความจริงในระดับปรมัตถ์ มนุษย์แต่ละคนไม่ได้มีความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ เพศ และองค์ประกอบอื่น ๆ ที่สังคมกำหนดขึ้นเลย ส่วนในด้านการพัฒนาดนตามหลักศีลธรรมในทางพุทธศาสนานั้น “เพศ” ไม่มีความสำคัญแต่ประการใดต่อการปฏิบัติธรรมและการบรรลุธรรม เพราะจิตที่บรรลุธรรมเป็นจิตที่มีอิสรภาพอย่างสมบูรณ์ ไม่มีเพศชาย เพศหญิง หรือความหลากหลายทางเพศ ดังนั้นในทางพระพุทธศาสนาการมีจิตใจไม่ตรงเพศสรีระในตัวตนเองจึงไม่ได้เป็นการกระทำที่ผิดศีลธรรมแต่ประการใด

พระพุทธศาสนายึดถือกฎแห่งธรรมชาติเป็นใหญ่ และมีเกณฑ์ในการตัดสินพฤติกรรมทางจริยธรรมของมนุษย์ คือ ต้องเป็นการกระทำที่ไม่ขัดต่อกฎแห่งธรรมชาติ หรือเป็นการกระทำที่ไม่เป็นการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น พระพุทธศาสนามีคำสอนที่อธิบายตามหลักกฎของธรรมชาติอยู่คำสอนหนึ่ง คือ หลักกฎแห่งกรรม คำสอนของพระพุทธศาสนาอธิบายว่า สภาพที่ปรากฏในปัจจุบันเป็นผลจากกรรมที่เกิดขึ้นในอดีตของตนเอง คนที่เกิดมามีเพศสภาพไม่ตรงกับเพศสรีระเป็นเพราะกรรมในอดีตส่งผลให้ได้รับวิบากเช่นนั้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า แนวโน้มการรักร่วมเพศที่มีอยู่ในบุคคลต่าง ๆ เป็นเรื่องของกรรมเก่า เหมือนกับกรณีคนที่เกิดมาพร้อมกับแนวโน้มทางอื่น เช่น

ความผิดปกติทางสายตา เป็นต้น การที่บุคคลหนึ่งตกอยู่ในกระแสกฎแห่งกรรม ไม่ได้หมายความว่า บุคคลนั้นกำลังประกอบกรรมฝ่ายอกุศลอยู่ เพราะการเกิดมาพร้อมชีวิตที่เป็นวิบากของกรรมในอดีตนั้นพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นการสิ้นสุดของกระบวนการในทางศีลธรรมแล้ว (สมภาร พรหมทา ๒๕๔๙ : ๔๑)

พระพุทธศาสนาไม่เคยกล่าวเรื่องความผิดปกติทางเพศในทำนองว่าเป็นบาป ดังนั้นเรื่องการรักต่างเพศหรือการรักร่วมเพศ พระพุทธศาสนาก็ไม่แยกแยะแล้วชี้ว่าฝ่ายหนึ่งผิด หรือฝ่ายหนึ่งถูก (สมภาร พรหมทา ๒๕๔๙ : ๕๖๒) คนที่เกิดมา มีเพศสภาพที่แปลกแยกจากเพศสรีระ ในทางพระพุทธศาสนาจึงถือว่าภาวะที่แปลกแยกดังกล่าวของเขา เป็นกลางในทางจริยธรรม

ประเด็นต่อมาที่น่าจะกล่าวต่อ คือ พุทธศาสนานุญาตให้บุคคลสามารถผ่าตัดแปลงเพศได้หรือไม่

สำหรับพระพุทธศาสนาที่สอนให้ปฏิบัติตนไปตามวิถีของกฎแห่งธรรมชาติ ธรรมชาติในทางพระพุทธศาสนามีได้มีความหมายอย่างเข้มงวดว่า “มนุษย์ไม่อาจแต่ละต้องเปลี่ยนแปลงได้” (สมภาร พรหมทา ๒๕๔๙ : ๔๑) หากพิจารณาตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเรื่องเหตุปัจจัยแล้วจะพบว่า การที่บุคคลเกิดมา มีเพศสภาพแปลกแยกจากเพศสรีระ พระพุทธศาสนาอธิบายว่าเป็นผลของวิบากกรรมในอดีต ต่อจากนั้นมาถือเป็นกระบวนการทางกายภาพที่ไม่มีความหมายทางจริยธรรม การที่บุคคลหนึ่งดิ้นรนเพื่อปรับสภาพร่างกายของตนให้ตรงกับสภาพของจิตใจจึงไม่ได้มีนัยของการล่วงละเมิดทางจริยธรรมใด ๆ ทั้งสิ้น ทั้งนี้จะขอเทียบเคียงกับคนที่เกิดมามีสายตาที่ผิดปกติ เขาสามารถที่ใช้วิทยาการทางการแพทย์ทำให้ดวงตาของเขามีสายตาที่ปกติได้ เพราะกระบวนการที่ปฏิบัติต่อร่างกายดังกล่าวไม่ได้มีสภาพที่เป็นอกุศลหรืออกุศล ดังนั้นการผ่าตัดสภาพร่างกายให้ตรงกับสภาพของจิตใจจึงมีคุณค่าทางจริยธรรมในทำนองเดียวกัน คือ ไม่เป็นการกระทำที่ขัดต่อหลักจริยศาสตร์ของพระพุทธศาสนา (สมภาร พรหมทา ๒๕๔๙ : ๔๑)

กล่าวจากมุมมองของพุทธศาสนา การแปลงเพศเป็นปรากฏการณ์ในระดับเปลือกนอกของชีวิต เพราะตามหลักกรรม คนจะดีหรือชั่วไม่ได้อยู่ที่การแปลงเพศ คนแปลงเพศก็เหมือนคนปกติที่สามารถเป็นคนดีหรือชั่วก็ได้ สุดท้ายแล้วเขาจะเลือกเป็นอะไร การแปลงเพศไม่ได้กระทบถึงธรรมชาติที่ลึกซึ้งของมนุษย์ เพราะหลังจากแปลงเพศแล้ว

๑๑๖ ทัศนวิทย์ กนกศิลป์ธรรม

บุคคลก็ยังมิ “เจตจำนงเสรี” ที่จะเลือกเป็นคนดีหรือชั่วก็ได้ (สมภาร พรหมทา ๒๕๔๙ : ๔๒)

ปัญหาต่อมาที่น่าพิจารณาอีก คือว่า พระพุทธศาสนามีทัศนะให้คนในสังคมแสดงท่าทีต่อกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศอย่างไร?

พระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธัมโม) วัดอัมพวัน อ.พรหมบุรี จ.สิงห์บุรี ได้แสดงทัศนะที่น่าสนใจว่า “ไม่ว่าการรักร่วมเพศเดียวกันจะเป็นเรื่องของการเลือกความสุขของคนแต่ละคน หรือเป็นเรื่องกรรมพันธุ์ก็ตาม ชาวพุทธไม่ควรประณามว่าร้ายผู้ที่มีชีวิตแตกต่างจากตนและมีวิถีหาความสุขไม่เหมือนกับตน แต่ควรสงสารเห็นอกเห็นใจบุคคลดังกล่าวในฐานะเป็นเพื่อนมนุษย์ในสังสารวัฏด้วยกัน และพยายามหาทางให้บุคคลเหล่านี้มีชีวิตอยู่ในสังคมด้วยความสุขเช่นเดียวกับคนทั่วไป” (พินิจ รัตนกุล ๒๕๔๙ : ๑๒๕-๑๒๖)

พระพุทธศาสนามีทัศนะว่า มนุษย์เกิดมาพร้อมกับค่าบางประการในตัว เพราะมนุษย์ทุกคนมีความรู้สึกนึกคิด มีอารมณ์ มีความไฝฝัน มีสิ่งมุ่งหวังด้วยกันทุกคน หากพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้ว จะพบว่า รากฐานของคำสอนเรื่องศีล ๕ คือ ความคิดว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมกับคุณค่าบางประการ ซึ่งคุณค่าดังกล่าวเป็นแก่นของความเป็นมนุษย์ (สมภาร พรหมทา ๒๕๔๘ : ๕๙๕)

คำสอนเรื่องศีล ๕ จึงเป็นจริยธรรมในระดับสังคม เนื่องจากคำสอนเรื่องศีล ๕ มุ่งมิให้บุคคลใดเบียดเบียนผู้อื่นจากทางร่างกาย และวาจา ดังนั้นการกระทำใดที่เป็น การปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์อย่างไมเคียดพคุณค่าในตัวมนุษย์คนอื่นด้วยการเบียดเบียนผู้อื่นแล้ว พระพุทธศาสนาถือว่าการกระทำที่ไม่ชอบธรรมด้วย (สมภาร พรหมทา ๒๕๔๘ : ๕๙๖)

ประเด็นสุดท้ายที่ผู้เขียนจะขอกล่าวถึงในมุมมองจากพระพุทธศาสนา คือ ธรรมชาติทุกคนควรพิจารณาว่า กามกิจเป็นสิ่งที่พึงสำรวจ (แต่ไม่ได้บอกว่าไม่ควรมี) ไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีวิถีทางเพศ (Sexual Orientation) เป็นรูปแบบใด (ทั้ง Heterosexual, Homosexual และ Bisexual) ควรจะมีความสำรวมในกามด้วยกันทุกคน เพราะไม่ว่าบุคคลที่เป็นเพศปกติ หรือกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่ละเมิดต่อศีลข้อที่ ๓ แล้ว ถือเป็นการละเมิดต่อหลักจริยศาสตร์ของพระพุทธศาสนา ความสัมพันธ์ทางเพศควรมีได้เมื่อถึงเวลาที่เหมาะสมแล้ว คือ เมื่อมนุษย์ ๒ คน มีวุฒิภาวะ มี

ความรับผิดชอบ มีความรัก และความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน

ความหลากหลายทางเพศกับทางออกของสังคมไทย

ผู้เขียนอยากจะเสนอทางออกของสังคมไทยที่มีต่อกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ โดยนำฐานคติเรื่องศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นมนุษย์มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ทั้งศาสนาคริสต์และพุทธศาสนาต่างมีคำสอนที่มุ่งเชิดชูคุณค่าความเป็นมนุษย์ของทุกคน และไม่ประสงค์ให้ลดทอนศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นมนุษย์ของผู้อื่นลง ฐานคติดังกล่าวมีกรอบความคิดว่า มนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีและศักยภาพอันยิ่งใหญ่ในการบรรลุความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ในศาสนาคริสต์มีทัศนะว่าพระเจ้าทรงรักมนุษย์ทุกคน มนุษย์ทุกคนสามารถเข้าถึงอาณาจักรของพระเจ้าได้ด้วยความรักของพระองค์เอง ส่วนพุทธศาสนามีความเห็นว่ามีมนุษย์สามารถเข้าถึงสภาวะที่มีจิตใจที่เป็นอิสระจากกระแสแห่งโลกธรรมได้ ดังนั้นหน้าที่ที่สำคัญที่สุดของมนุษยชาติคือการส่งเสริมให้มนุษย์ทุกคนสามารถพัฒนาศักยภาพแห่งความเป็นมนุษย์ได้เต็มที่ โดยให้โอกาสมนุษย์แต่ละคนพัฒนาตนอย่างเต็มที่ตามศักยภาพ (ประเวศ วะสี ๒๕๔๕ : ๑๖) และไม่นำองค์ประกอบต่าง ๆ ที่สังคมกำหนดขึ้น เช่น เพศ เชื้อชาติ สีผิว ฯลฯ มาเป็นสิ่งที่ปิดกั้นในการพัฒนาตนตามศักยภาพของพวกเขา ไม่ว่าพวกเขาจะเป็นเพศปกติ หรือกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ เป็นคนผิวดำ หรือผิวดำ พวกเขาควรได้รับพื้นที่ในการทำงาน หรือมีส่วนร่วมในสังคมตามศักยภาพและความสามารถได้อย่างเท่าเทียมกับผู้อื่น

ผู้เขียนมองว่า ท่าทีที่ว่า “กลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศไม่ใช่คนหรือไม่ใช่คนเต็มตัว” เป็นเรื่องปกติที่สามารถเกิดขึ้นได้กับคนในทุกสังคม เพราะความไม่รู้ (อวิชชา) ในพระพุทธานุชา หรือความผิดบาป (Sin) ในศาสนาคริสต์ เป็นปรากฏการณ์ที่มีอยู่กับโลกธรรมชาติ ความไม่รู้ได้เข้ามาหักงัดจิตใจของมนุษย์ให้ตกอยู่ในค่านิยมทางสังคมที่มนุษย์สร้างขึ้นเอง (เช่น เพศ เชื้อชาติ สีผิว) ได้เสมอ ทำให้มนุษย์ในขณะนั้นขาดศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ ด้วยการกระทำสิ่งต่าง ๆ โดยขาดความเคารพตนเองและผู้อื่น การที่มนุษย์ในสังคมจะสามารถบรรลุถึงศักยภาพแห่งความเป็นมนุษย์อันยิ่งใหญ่ได้นั้น ต้องเริ่มจากการกำจัดทัศนคติที่ว่า “กลุ่มบุคคลที่มีความ

หลากหลายทางเพศไม่ใช่คน หรือไม่ใช่คนเต็มตัว” ด้วยเหตุผลว่า การมีความเป็นมนุษย์ประการหนึ่ง คือ การเคารพความเป็นมนุษย์ของบุคคลอื่น ดังนั้นฐานคติที่ควรจะได้รับคือการปลูกฝังก็คือ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่ได้อยู่ที่กามหรือวัตถุ ไม่ว่าบุคคลใดจะอยู่ในสภาพใด ๆ ทางวัตถุ (ทางกาย) ก็ตาม มนุษย์ทุกคนมีคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน มนุษย์แต่ละคนต้องมีความสำนึกรู้และเคารพในคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ของตนเองและผู้อื่น ในสังคมไทยปัจจุบันท่าทีในการเคารพคุณค่าและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ได้รับการนำเสนอขึ้นในมุมมองของสิทธิมนุษยชน ในวงวิชาการและในสังคมได้มีการศึกษาความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนกันมากขึ้น มีกฎหมายที่ออกมาโดยใช้ฐานคติจากความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนหลายฉบับ แต่กระนั้นก็ดี การนำความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนมาสู่ภาคปฏิบัติของผู้คนในสังคมยังคงต้องได้รับการพัฒนาต่อไป

บทสรุป

เกณฑ์ที่ใช้ตัดสินทางจริยธรรมของคริสต์ศาสนา คือ หนึ่ง ไม่ขัดต่อความรักในพระเจ้าและความรักต่อเพื่อนบ้าน สอง ไม่ขัดแย้งต่อคำสอนว่า “มนุษย์ทุกคนถูกสร้างขึ้นในพระฉายาของพระเจ้า” ผู้เขียนมองว่าพฤติกรรมแบบความหลากหลายทางเพศไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดและมีความซื่อสัตย์ต่อคู่รักของตนไม่ได้ผิดศีลธรรมในมุมมองของจริยศาสตร์ศาสนาคริสต์ เพราะพฤติกรรมดังกล่าวไม่มีนัยที่ขัดต่อเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมข้างต้นแต่ประการใด มีเพียงการฝ่าตัดแปลงเพศเท่านั้นที่ศาสนาคริสต์ไม่อนุญาตให้กระทำได้เพราะพระเจ้าทรงสร้างมนุษย์ให้เป็นชายและหญิง แม้ว่าจะมีคำสอนทางศาสนาที่ปฏิเสธกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่กล่าวว่าพระเจ้าทรงสร้างชายกับหญิง แต่เนื่องจากมนุษย์ทุกคนถูกสร้างขึ้นในพระฉายาของพระเจ้า พวกเขาก็ยังคงมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับหลักจริยศาสตร์พุทธศาสนาที่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทุกคน คำสอนเรื่องศีล ๕ มีจุดมุ่งหมายเพื่อมิให้ละเมิดคุณค่าความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น ดังนั้นจะเห็นว่าความแตกต่างและคุณภาพทางศีลธรรมของบุคคลแต่ละคนในมุมมองทางด้านจริยศาสตร์ศาสนาคริสต์และพุทธศาสนาแล้ว ขึ้นอยู่ที่เจตจำนง ไม่ใช่ขึ้นอยู่กับที่ร่างกายหรือองค์ประกอบต่าง ๆ ที่สังคมกำหนดขึ้น

ทั้งมุมมองจากศาสนาคริสต์และพุทธศาสนา มีทัศนะว่า กลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศก็มีคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์คนหนึ่ง ผู้เขียนจะขอใช้รูปนิรนัยตามหลักตรรกวิทยาอย่างง่าย ๆ ว่า มนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นมนุษย์ เมื่อผู้ที่มีพฤติกรรมแบบความหลากหลายทางเพศเป็นมนุษย์คนหนึ่ง พวกเขาจึงมีศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นมนุษย์เท่ากับคนทุกคน ดังนั้นพวกเขาควรได้รับสิทธิเท่าเทียมกับมนุษย์คนอื่น ๆ ในสังคม และมนุษย์ทุกคนในสังคมควรมีจิตใจเปิดกว้าง ยอมรับความแตกต่างหลากหลายของมนุษย์ในเรื่องต่าง ๆ และควรมีความรัก ความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ผู้มีความทุกข์ ไม่สมควรให้พวกเขาต้องตกอยู่ในสภาพที่เป็นชนที่ถูกดขี่ และเหยียดแหย่ความแตกต่างที่อีกต่อไป

บทความที่สะท้อนคุณค่าของความเป็นมนุษย์ (บทความสาขามนุษยศาสตร์) ขึ้นนี้ ต้องการจะเสนอให้มนุษย์ในสังคมมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในท่าทีแบบเกื้อกูลกันในรูปแบบที่มนุษย์ปฏิบัติกับมนุษย์ โดยมองว่าชีวิตของมนุษย์ทุกคนมีคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน และต้องการให้ทุกคนปฏิบัติต่อบุคคลอื่น ๆ ในสังคมให้สมกับคุณค่าและศักดิ์ศรีดังกล่าวโดยไม่เลือกปฏิบัติว่าบุคคลที่เรามีปฏิสัมพันธ์ด้วยจะเป็นเพศปกติ หรือกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

บรรณานุกรม

กฤตยา อาชวนิจกุล และกนกวรรณ ธาราวรรณ. “การเมืองเรื่องเพศ และร่างกาย
ผู้หญิง : เอดส์ แท้ง ความรุนแรง และหญิงรักหญิง.” ใน **เพศสถานะและเพศ
วิถีในสังคมไทย, ๒๖๙-๓๓๙.** อมรา พงศาพิชญ์, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

กิริติ บุญเจือ. **ชุดพื้นฐานปรัชญา จริยศาสตร์สำหรับผู้เริ่มเรียน**. กรุงเทพฯ : ไทย
วัฒนาพานิช, ๒๕๓๔.

จริยวรรณ จันทร์แดง, ณรัตน์ สมสวัสดิ์ และสุภาพพร ผาณิต. “ความรุนแรงต่อหญิง
รักหญิง : ความผิดปกติของจิตหรือทางเลือกที่เสรีของคนรักเพศเดียวกัน.” ใน
อัตลักษณ์ ชชาติพันธุ์และความเป็นชายขอบ, ๓๔๙-๓๗๗. ปิ่นแก้ว เหลือง
อร่ามศรี, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน),
๒๕๔๖.

ซัชชัย คุ่มทวีพร. **จริยศาสตร์ : ทฤษฎีและการวิเคราะห์ปัญหาทางจริยธรรม**.
กรุงเทพฯ : เจนเดอร์เพรส, ๒๕๔๑.

ชาญชัย เรืองขจร, สนิท อุโพธิ์ และทิพย์วัลย์ เรืองขจร. “บทบาทหญิงชายด้านอนามัย
การเจริญพันธุ์ และการปฏิสัมพันธ์ต่อการบริการสาธารณสุขของหญิงชายไทย
มุสลิมจังหวัดสงขลา.” ใน **รายงานการวิจัยโครงการพัฒนางานวิจัยด้าน
เพศภาวะ มิติทางเพศ และอนามัยการเจริญพันธุ์ ชุดที่ ๑, ๖๔-๑๐๔**.
จรรยา เศรษฐบุตร และบุปผา ศิริวิศมี, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัย
ประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๔.

ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์. “ก้าวข้ามพันธกิจทางเพศ.” ใน **เพศสถานะและเพศวิถีใน
สังคมไทย**, ๔๑-๖๐. อมรา พงศาพิชญ์, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ : สำนัก
พิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. “ที่เหนือคอคอกๆ.” ใน ว่าด้วย “เพศ” **ความคิด ตัวตน และอคติ
ทางเพศ ผู้หญิง เกย์ เพศศึกษา และกามารมณ์**, ๗๙-๘๔. กรุงเทพฯ :
มติชน, ๒๕๔๕.

_____. “วัฒนธรรมและชีววิทยาทางเพศ.” ใน ว่าด้วย “เพศ” **ความคิด
ตัวตน และอคติทางเพศ ผู้หญิง เกย์ เพศศึกษา และกามารมณ์**, ๙๕-
๑๐๐. กรุงเทพฯ : มติชน, ๒๕๔๕.

เนืองน้อย บุญยเนตร. **จริยศาสตร์กับปัญหาปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙.

ประกาศคณะกรรมการดำเนินการสอบคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร ประจำปีการศึกษา ๒๕๔๘. นครปฐม :

วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ ๓๕ ฉบับที่ ๒ ก.ค.-ธ.ค. (๒๕๕๖) ๑๒๑

- คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๘. (เอกสารที่ไม่ตีพิมพ์)
- ประเวศ วะสี. ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นคน ศักยภาพแห่งความสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, ๒๕๔๕.
- ปาริชาติ สุวรรณบุบผา. ศาสนาคริสต์ เอกสารประกอบการสอนรายวิชา ประวัติศาสตร์ศาสนา ๒. ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๘. (อัดสำเนา)
- เปรมปรีดา ปราโมช ณ อยุธยา. “เศรษฐศาสตร์การเมืองเรื่องกะเทยห้ามเข้า.” ใน เศรษฐศาสตร์การเมืองเรื่องเพศ (Political Economy of Gender) เอกสารการประชุมวิชาการประจำปีสตรีศึกษา ครั้งที่ ๘. ง (๑-๑๓). กรุงเทพฯ : โครงการสตรีและเยาวชนศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐.
- พรหมคุณาภรณ์, พระ. พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สหธรรมิก, ๒๕๔๙.
- พระคริสตธรรมคัมภีร์. กรุงเทพฯ : สมาคมพระคริสตธรรมไทย, ๒๐๐๓.
- พระวินัยปิฎก เล่ม ๔ มหาวรรค ภาค ๑ และอรรถกถา. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๒๕.
- พินิจ รัตนกุล. สวดมนต์ สมาธิ วิปัสสนา รักษาโรคได้. นครปฐม : วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๙.
- พิมพ์วัลย์ บุญมงคล. ระบบความเชื่อและพฤติกรรมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางเพศและความสัมพันธ์ชายหญิงในครอบครัว : นัยยะและกลวิธีในระดับชุมชนเพื่อการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ในหญิงชนบทที่แต่งงานแล้ว. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, ๒๕๔๑.
- ยศ สันตสมบัติ. “การทำความเข้าใจ “เพศสถานะ” และ “เพศวิถี” ในสังคมไทย.” ใน เพศสถานะ และเพศวิถีในสังคมไทย, ๑-๓๙. อมรา พงศาพิชญ์, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖.
- โรซาลินด์ มอริส. “สามเพศสี่ระดับและสี่เพศวิถี : การปรับโฉมใหม่ของวาทกรรมเพศสภาพและเพศวิถีในยุคสังคมไทยสมัยใหม่.” แปลโดย วิลาสินี พิพิธกุล. ใน เพศ

วิถี : วันวาน วันนี้ และวันพรุ่งที่จะไม่เหมือนเดิม, ๘๕-๑๔๓. กาญจนนา
แก้วเทพ และพริศรา แซ่ก้วย, บรรณาธิการ. เชียงใหม่ : ศูนย์สตรีศึกษา คณะ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗.

วุฒิชัย อ่องนาวา, บาทหลวง. มนุษย์ ภาพลักษณ์ของพระเจ้า. นครปฐม : วิทยาลัย
แสงธรรม, ๒๕๕๐.

สมภาร พรมทา. พุทธปรัชญา มนุษย์ สังคม และปัญหาจริยธรรม. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์สยาม, ๒๕๔๘.

_____. “คุณค่าของชีวิตมนุษย์ตามทัศนะของพระพุทธศาสนากับการประยุกต์
ใช้ในทางชีวจริยธรรม.” วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๑๓, ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม) : ๖-๔๘, ๒๕๔๙.

สุชีพร บุญญาฤพาพ. พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราช
วิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๓๙.

Beach, Waldo. Christian Ethics in the Protestant. Atlanta : John Knox Press,
1988.

Boswell, John. Christianity, Social Tolerance and Homosexuality. Chicago :
The University of Chicago Press, 1980.

Britannica. “Ethics.” The New Encyclopaedia Britannica 6. (1980) : 976-678.

Kittinanthachai, Prasong. “Monks and celibacy a critical study of Thai monks’ tradition
of celibacy in contemporary Thai society.” M.S. Arts, Faculty of graduate
studies Mahidol University, 2001.

Mautner, Thomas. A Dictionary of Philosophy. Oxford : Blackwell Publishers
Ltd., 1996.

Suwanbubbha, Parichart. “Teaching about Religion in the Globalization Time.”
Journal of Sahasat 4, Special Issue (April) : 3-17, 2005.

